

VII C

100

Zvērināta advokāta palīga

Ļva Rudakova

r e f e r ā t s

34

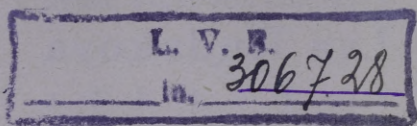
701

m/f

**Pārdzīvojušā laulātā tiesība rīkoties
ar nekustamo mantu, iegūtu laulībai
pastāvošot un ievestu zemes grāmatās
uz viņa vārdu (pēc Vidzemes pils. lik.)**

1936

Ā u t o r a i z d e v u m s

0309065428

„Latvju Kultūra“, Rīgā, Tērbatas ielā 15/17

Pārdzīvojuša laulātā tiesības rīkoties ar nekustamo mantu, iegūtu laulībai pastāvot un ievestu zemes grāmatās uz viņa vārda (pēc Vidzemes pils. lik.).

Lai varētu pareizi atrisināt jautājumu par to, kādas tiesības laulātiem ir rīkoties ar nekustamo mantu vispārīgi un speciāli ar mantu, kas iegūta laulībai pastāvot, un kas ievesta zemes grāmatās uz viņu vārda, vispirms jānodibina, kādas mantiskas attiecības pastāvēja starp laulātiem, viņiem abiem dzīviem esot. Jautājums iegūst praktisku nozīmi it sevišķi gadījumos, kad pārdzīvojušā vecākā intereses kollidē ar bērnu interesēm un kad nākas noteikt robežas, kā vienas, tā otras puses tiesībām.

Mūsu likumi attiecībā uz laulāto draugu mantu atzīst mantas kopības principu. Šī mantas kopība ir pilnīgi atsevišķi sevī noslēgts institūts, kam nav nekā kopīga ne ar kopīpašumu, nedz ar citu kādu īpašumu tiesību veidu, kas uzskatāms kā interesentu tiesību kopība ideālās daļās. (Skat. Cvingmanis, 4. sējuma Nr. 525). Šī mantas kopība tikai ārēji rāda kaut ko kopīgu, dibinātu uz vīra disponēšanas un pārvaldīšanas tiesībām, bet iekšēji katrs no laulātiem draugiem paliek sava īpašuma īpašnieks.

Mantas kopība nodibinās ar laulību (Civillikumu 79. pants) un viņas būtību definē civillikumu 80. pants, kurš nosaka, ka „saskaņā ar mantas kopību, visa abiem laulātiem piederīgā manta, tiklab tā, ko viņi laulībā ienesuši, kā arī tā, kas pa laulības laiku piekritusi kaut kādā likumīgā kārtā vienam no viņiem vai abiem kopā, vai kuŗu viņi ieguvuši, saplūst vienā kopīgā masā, no kuŗas, kamēr laulība pastāv, nekāda daļa nepieder nevienam no laulātiem atsevišķi.

Gürgens savā grāmatā „Eheliche Gütergemeinschaft“ izsaka domas, ka laulātie uzskatāmi par kopēja īpašuma līdzdalībniekiem. Bet, atšķirībā no romiešu tiesību uzskatiem šinī jautājumā, mantas ekonomiskā vērtība pieder abiem laulātiem nedalīti. Pēc mūsu likumiem pastāv kopīpašums, no kuŗa nevienam

no līdzīpašniekiem nepieder kāda noteikta daļa: katrs no laulātiem izlieto mantības masā ietilpstošos objektus visā visumā, saņem augļus nedalīti un tāpat arī rīkojas ar tiesībām un izlieto tās nedalīti, bet tomēr nevis atsevišķi viens no otra, bet gan ar otru kopīgi un tamdēļ arī visa manta nedalīti atbild par abu laulāto parādiem. Tomēr, neraugoties uz to, ka abu laulāto mantiskās tiesības ir pilnīgi vienādas, šo tiesību izpaušme uz āru un realizēšana ir dažādas: šai krasai starpībai pamatā ir vīra aizgādība pār sievu no vienas puses un sievas noteikšana saimnieciskā novadā (Schlüsselgewalt) no otras puses.

Mantas kopībai mūsu Senāts savā 1927. gada spriedumā Nr. 345. dod šādu definīciju: pēc civillikumu 79. un 80. pantiem Vidzemes pilsētās starp laulātiem pastāv tā saucamā iekšējā materiālā kopmantība, pēc kuŗas nevienam laulātam nepieder nedz kāda noteikta manta, nedz kāda ideāla daļa, bet laulāto juridiskās attiecības apspriežamas kā tā saucamais „Gesamthandverhältnis“, kā kopīpašums „Zur gesamtten Hand“, „kopējās rokās“.

Mantas kopībā ietilpst laulātiem piederošas lietas un tiesības tikai par tik, par cik tās vispārīgi var tikt atsavinātas. Lietošanas tiesības (Civillikumu 1218. pants) un fideikomissi (Civillikumu 2341. pants) padoti mantu kopībai tikai attiecībā uz pašu lietošanu, bet nevis attiecībā uz pašu tiesību kā tādu. Tas izriet no pašu šo institūtu būtības un lietotāja un fideikomissa ieguvēja tiesībām, jo saskaņā ar Civillikumu 1218. pantu lietošanas tiesību ir aizliegts atsavināt kādam citam, izņemot īpašnieku, ņemot vērā, ka lietošanas tiesība ir saistīta ar lietotāja personu un ikviena rīcība, kas vērsta uz šīs tiesības tālāk došanu citam, atzīstama par spēkā neesošu.

Tāpat arī Civillikumu 2341. pants nosaka, ka fideikomissa ieguvējam cieši jāizpilda visi tā nodibinātāja noteikumi, viņam ir tiesība tikai lietot fideikomissa priekšmetu un saņemt no tā ienākumus, bet to atsavināt vai apgrūtināt viņš nekādā gadījumā nedrīkst lielākā mērā, nekā viņam to atļāvis testātors.

Mantas kopībā gan ietilpst mantotie īpašumi, atiecībā uz kuŗiem aizliegums atsavināt skar tikai labprātīgu atsavināšanu, bet nevis uz likuma pamatotu atsavināšanu.

Mantojumi, kas laulātiem gan atklājušies, bet vēl nav no viņiem iegūti, neietilpst mantas kopībā un tamdēļ arī vīrs nevar sievas vietās stāties mantošanas tiesībās vai piespiest sievu pieņemt priekš viņas atklājušos mantojumu.

Šāda uzskata pareizību apstiprina tas apstāklis, ka ar aicinājumu pie mantojuma netiek nodibināta tiesība, bet rodas vienīgi cerība šo tiesību iegūt, jo saskaņā ar Civillikumu 2622. pantu ar aicinājumu pie mantojuma nodibinās vienīgi iespēja kļūt par mantnieku; pēc tam patiesai mantošanai, t. i. mantojuma iegūšanai, vēl vajadzīgs, lai aicinātais izteiktu, ka grib stāties viņam piekritušā mantojumā, t. i. to pieņemt.

Ievērojot sacīto, sievietai ir tiesība, arī pret vīra gribu, pieņemt mantojumu vai arī atsacīties no tā, jo vairāk tamdēļ, ka mantas kopības pastāvēšanas laikā sievietai atņemta vienīgi tiesība rīkoties un pārvaldīt esošo īpašumu, bet citas tiesības viņai atņemtas nav.

Pretējo uzskatu, kuŗu gan nevar atzīt par pareizu, atrodam Cvingmaņa kopoјuma I. grāmatā ar Nr. 56 apzīmētā spriedumā.

Ka sievietai mantojuma pieņemšanai nav vajadzīga vīra piekrišana un atļauja un ka priekš atteikšanās no mantojuma nav arī vajadzīga vīra assistance, izriet no Civillikumu 2623. un 2624. pantiem.

Civillikumu 2623. pants nosaka, ka nevienu nevar piespiest pieņemt viņam piekritušo mantojumu, bet gan ikvienam atļauts pēc patikas stāties tajā, vai no tā atteikties. Atteikšanās tiesības nav vienīgi līgumiskam mantniekam, ja viņš nav tas sev pielīdzis.

Šim uzskatam gan it kā runātu pretī Civillikumu 2776. pants, kuŗš nosaka, ka katram, kas var brīvi rīkoties ar savu mantu, pieder arī tiesība atteikties

no mantojuma, vienalga, vai tas viņam piekritis pēc likuma, vai pēc testamenta, vai arī pēc līguma.

Pretruna tomēr tikai šķietama, jo jāņem taču vērā, ka sievas tiesības rīkoties ar savu laulībā ienesto mantu nav ierobežotas vispārīgi, bet gan tikai vīra interesēs, kuŗam, pamatojoties uz viņa aizgādņa tiesībām, ir tiesības rīkoties ar sievas laulībā ienesto mantu; šī vīra tiesība neattiecas uz sievas atsevišķo mantu (Civillikumu 27. pants) un jo vairāk ne uz mantu, kuŗu sieva aicināta pieņemt kā mantojumu. Ar sievas atteikšanos no mantojuma vīra pastāvošās tiesības netiek aizskārtas un saskaņā ar Civillikumu 2777. pantu, kuŗš nosaka, ka atteikšanos no mantojuma var izdarīt tiklab ar tiešu paziņojumu, kā arī kļusējot, sieva var atteikties no sava mantojuma arī kļusējot, bet šādu sievas rīcību vīrs traucēt nevar. Visi šie apsvērumi noved pie vienīgi pareiza slēdziena, ka sievai priekš atteikšanas no mantojuma vīra līdzdalība nav vajadzīga.

Šķietamā pretruna ar Civillikumu 2776. pantu galīgi izzūd, ja mēs šo pantu salīdzinām ar Civillikumu 2624. pantu, kur uzskaitītas personas, kam nav tiesības saistīties juridiskiem darījumiem un kuŗi nav spējīgi brīvi rīkoties ar savu īpašumu.

Civillikumu 2624. pants nosaka, ka ikvienam atļauts kā personīgi, tā arī caur pārstāvi izteikt savu gribu pieņemt mantojumu. Tāda pārstāvība nepieciešama, kad pats pie mantojuma aicinātais nav spējīgs saistīties tiesiskiem darījumiem. Tādēļ nepilngadīgo vietā viņu gribu šajā gadījumā izteic vecāki vai aizbildņi, garā slimo vietā — aizgādņi un juridisku personu vietā — viņu likumīgie pārstāvji. Personai, kuŗu tiesa izsludinājusi par izšķērdētāju, vajadzīga mantojuma pieņemšanai sava aizgādņa piekrišana.

Civillikumu 2624. pantā sieva nav minēta. Jāņem arī vērā, ka pa lielākai daļai mantojuma pieņemšana no sievas puses ir arī vīra interesēs, jo ar to palielinās sievas un līdz ar to visas ģimenes manta.

Ja arī mantojums ir apgrūtināts parādiem un sieva to nepieņem uz inventāra tiesībām, tad arī šinī gadījumā vīra un ģimenes mantas intereses necieš, jo sievas pieņemtā mantojuma kreditori var savas prasības vērst vienīgi uz sievas atsevišķo mantu, bet nekad uz mantu, kas atrodas vīra rīcībā un pārvaldībā. Gadījumā, ja mantojums atstāts sievai ar noteikumu, ka tam jābūt sievas atsevišķai mantai, tad vīra līdzdalība pie šāda mantojuma pieņemšanas jau pati par sevi atkrīt. (Civillikumu 27. panta 2. punkts).

No mantas kopības izslēgtas (Civillikumu 81. pants): 1) lauku muižas — par kuŗām gan pēc agrārās reformas likuma izdošanas vairs nevar būt runas — un vispār nekustami īpašumi, kuŗi atrodas ārpus pilsētas robežām, kā tādi, kas attiecībā uz mantiskām tiesībām padoti zemes tiesībām, un 2) katra laulātā atsevišķā manta, kas pēc līguma vai Civillikumu 27. pantā norādītos gadījumos tieši izslēgta no mantas kopības.

Civillikumu 81. panta 2. punkts runā par katra laulāta atsevišķu mantu, tā tad šāda atsevišķa manta var būt kā vīram, tā arī sievai.

Par to, kas uzskatāms par sievas atsevišķo mantu — bona receptitia — izsakās Civillikumu 27. pants, saskaņā ar kuŗu pie sievas atsevišķas mantas, kas izņemama no vīra pārvaldības, pieder:

1) viss tas, ko viņa no laulībā ienestā tieši paturējusi sev pašas pārvaldībā un lietošanā;

2) tas, ko viņai kāds piešķīris ar nosacījumu to pārvaldīt un lietot pašai;

3) tas, ko viņa, ar vīra ziņu un atļauju, ieguvusi par savu naudu, ar atsevišķu amatu vai vispār ar pūlēm un darbu;

4) tas, ko viņa dabū no vīra kā kabatas jeb adatu naudu, un

5) viss, ko viņa ietaupījusi no šās savas atsevišķās mantas ienākumiem.

Bez Civillikumu 27. pantā uzskaitītās mantas pie sievas atsevišķas mantas pieskaitāmas vēl dāvanas,

kuŗas viŗai personīgi nolemtas un tā saucamā rīta balva, ja tādu tiešām vīrs pasniedzis rītā pēc kāzām.

Lai mantu varētu uzskatīt par sievas atsevišķo mantu, nepietiek vien ar to, ka tai piemīt kāda no nupat uzskaitītām pazīmēm, bet jāievēro arī vēl citi noteikumi, lai mantā pieņemtu sievas atsevišķas mantas raksturu netikai attiecībās starp pašiem laulātiem, bet arī attiecībā uz trešām personām.

Lai Civillikumu 27. panta 1. punktā atzīmētā mantā — proti tas, ko sieva no laulībā ienesā paturējusi sev, pašas pārvaldībā un lietošanā — attiecībā uz trešām personām iegūtu atsevišķas mantas nozīmi, tad jāizdara Civillikumu 36. panta piezīmē paredzētā publikācija, ievērojot arī Civillikumu 38. un 94. pantu noteikumus par laulības līgumu saturu un formu. Civillikumu 38. pants nosaka, ka laulības līgumos atļauts uzņemt, pēc pusu pašu ieskata, visādus nosacījumus par savstarpējām tiesībām, tiklab attiecībā mantu, kuŗu abi laulātie ienesuši laulībā vai ieguvuši laulības laikā, vai var vēl turpmāk iegūt, kā arī nāves gadījumam, tomēr tikai tā, lai šie noteikumi neaizskārtu trešo personu tiesības.

Civillikumu 94. pants nosaka, ka līgums par mantas kopības atcelšanu, kuŗu laulātie noslēguši iestājoties laulībā vai laulības laikā, padots 36. un 38. pantu noteikumiem.

Saskaņā ar Civillikumu 36. pantu laulības līgumus var noslēgt tikai rakstiski. Vidzemes pilsētās laulības līgumi jāslēdz notāriālā kārtībā. Laulības līgumi, kuŗi nav slēgti pie notāra, lai tie būtu spēkā arī priekš trešām personām, apliecināmi no notāra. Piezīme pie Civillikumu 36. panta runā par to, kādā kārtībā jāizdara laulības līgumu publikācija, ja tiem grib piešķirt saistošu spēku priekš trešām personām.

Civillikumu 38. un 94. panti paredz tikai laulības līgumiskas attiecības, bet abpusēgs līgums, kuŗa nolūks ir nodibināt atsevišķu mantu, satur sevī arī vispārīgi izteiktu gribu paturēt savā pārvaldīšanā un lietošanā zināmu atsevišķu mantu. Šāda minēto tiesību vienpusīga paturēšana sev, kuŗai vīrs kļuvis cie-

šot dod savu piekrišanu ar to, ka stājas laulībā, uzskatāma par atsevišķu laulības līgumu, un tas publicējams jo vairāk tamdēļ, ka pretējā gadījumā saistības varētu viegli palikt nepildītas. Gadījumā, ja vīrs atteicas izdarīt publikāciju, sievai ir tiesība to no viņa prasīt.

Ja atsevišķa manta nodibinājas Civillikumu 27. panta 2. punktā paredzētā kārtībā, t. i. ar to, ka kāds sievai piešķir mantu ar nosacījumu to pārvaldīt un lietot pašai, tad publikācija vajadzīga nav, jo šajā gadījumā atsevišķa manta netiek nodibināta uz līguma pamata, ko savā starpā noslēguši laulātie, bet gan ar trešās personas gribas izteiksmi. Sievas varā nestāv grozīt šīs mantas raksturu, atteikties no savām tiesībām un iefilpināt šo mantu kopmantā.

Kas attiecas uz atsevišķu mantu, kas paredzēta Civillikumu 27. panta 3. punktā, ko sieva ar vīra ziņu un atļauju ir ieguvusi par savu naudu, ar atsevišķu amatu vai vispār pūlēm un darbu, tad tas fakts vien, ka sieva mantu ieguvusi ar atsevišķu amatu vai darbu, vēl neatņem vīram tiesību šo mantu pārvaldīt un neierobežo viņa aizgādņa tiesības. Lai manta kļūtu par atsevišķu mantu, tad sievai iegūstot mantu ar atsevišķu amatu vai darbu, tas jādara uz sava rēķina un nepieciešama noteikti deklarēta vīra piekrišana šādai rīcībai.

Lai manta, ko sieva ienesusi laulībā un tieši paturējusi sev pašas pārvaldīšanā un lietošanā, kļūtu par atsevišķu mantu arī attiecībā uz trešām personām, nepieciešama, kā jau augstāk aprādīts, attiecīga publikācija, bet paceļas jautājums, vai laulāto savstarpīgo tiesisko attiecību rēgulēšanai nepieciešama kāda noteikta — speciāli — līguma forma. Cvingmaņa krājuma 3. d. Nr. 457. atzīmētā spriedumā izteikts uzskats, ka nepieciešams laulāto savstarpīgs līgums, jo sieva, atstājot savā pārvaldībā un lietošanā zināmu savas mantas daļu, ar to aizskar vīram uz Civillikumu 12., 13., 81., 82. pantiem piederošās rīcības un pārvaldības tiesības uz kopējā masā ie-

tilpstošām mantām. Šis uzskats gan nav atzīstams par pareizu, jo likumā nekur nav teikts, ka sievai būtu vajadzīga vīra piekrišana, un izteiciens „paturējusi sev“ pierāda, ka var būt runa tikai par vienpusīgu sievas gribas izteiksmi. Šāda vienpusīga rīcība gan nevar būt par pamatu jaunu tiesību radīšanai, bet dotā gadījumā no sievas viedokļa nevar būt runas par jaunu tiesību radīšanu, bet gan par zināmu tiesību zaudēšanu, kuŗas iegūtu vīrs, ja sieva nedeklarētu, ka viņa zināmu savas mantas daļu grib izslēgt no vīra pārvaldības un lietošanas sfairas. Lai manta, kuŗa jau pirms laulībām atrodas sievas valdījumā un kuŗu tā ienes laulībā, paliktu sievas pārvaldībā un lietošanā, pietiek, ka sieva pozitīvi deklarē, ka viņa šo mantu vēlas uzskatīt par atsevišķu mantu. Lai nākotnē iegūstamā manta tiktu izņemta no mantas kopības, nepieciešams formāls laulības līgums, jo Civillikumu 27. pants 1. punkts runā tikai par laulībā ienesto sievas mantu.

Šādi būtu pamatprincipi, kas nepieciešami sievas atsevišķas mantas nodibināšanai, un jēdziens par to ir skaidrs, lai gan praksē bieži rodas strīdus par to, vai zināmā manta būtu uzskatāma par sievas atsevišķo mantu vai nē, bet tad gan pa lielākai daļai strīdus iet ne par juridiskām tiesībām, bet gan par faktisko pusi un bieži izšķirošais ir pierādījumu jautājums.

Līdz šim runājām tikai par sievas atsevišķo mantu un tikai par to arī runā Civillikumu 27. pants, bet Civillikumu 81. panta 2. punktā iet runa par katra laulātā atsevišķu mantu. Tā kā visa manta atrodas vīra pilnīgā pārvaldībā un rīcībā, tad īstenībā visa manta ir vīra atsevišķa manta. Par vīra atsevišķo mantu Vidzemes pilsētas likumu nozīmē uzskaitāma tikai tāda speciāla, no kopējas mantas izdalīta un par vīra atsevišķo apzīmēta manta, kuŗa, pretēji pārējai mantai, nav padota vispārējiem noteikumiem attiecībā uz mantas atbildību par sievas parādiem, kā arī likuma noteikumiem par sievas mantošanas tiesībām pēc vīra nāves.

Jēdzienu par sievas atsevišķo mantu nosaka Civillikumu 27. pants, bet lai nodibinātu vīra atsevišķo mantu, nepieciešams atsevišķs juridisks darījums, kurā īpatnības noteiktas nodaļā par laulības līgumiem (Civillikumu 33. un turpmākie panti). Pati no sevis vīra atsevišķa manta nevar tikt nodibināta.

Ja vīrs neparūpējas ar līgumu nodalīt zināmu daļu sava darba augļu vienīgi sev personīgi, tad viss, ko vīrs ir ieguvis, ietilpst kopējā masā, tāpat kā tanī ietilpst arī viss no sievas iegūtais, ja tikai tas nav uzskatāms par sievas atsevišķo mantu.

Pa laulības laiku pastāv pilnīgi dabīgā prezumpcija, ka kopējām interesēm saistītie laulātie veltī visas savas pūles un darbu kopējiem mērķiem, kopējai labklājībai, kamdēļ arī šai prezumpcijai pretim runājošiem nolūkiem jābūt skaidri un nepārprotami izteiktiem. (Cvingmaņa kopojuņa 4. grāmata Nr. 487.).

Katra laulātā tiesības uz savu atsevišķu mantu laulībai pastāvot ir skaidras: tas ar savu atsevišķo mantu var pilnīgi brīvi rīkoties. Priekš vīra likums neparedz nekādu ierobežojumu, bet priekš sievas zināmi ierobežojumi tomēr paredzēti Civillikumu 29. un 30. pantos.

Civillikumu 29. pants nosaka, ka atsavinot savu nekustamo mantu, sievai jāizprasa vīra padoms. Ākti, ar kuriem viņa attiecībā uz šo mantu uzņemas saistības, jāparaksta vīram, kā viņas padomdevējam. Pretējā gadījumā sieva var liegties izpildīt uz sevis uzņemto saistību, ja viņa to vēlāk neapstiprina ar vīra piekrišanu.

No šī panta redzams, ka no sievas bez vīra piekrišanas izdarītā nekustamā īpašuma atsavināšana pati par sevi nav nelikumīga vai nesaistoša, bet sievai šādā gadījumā tiek dota vienīgi tiesība šo darījumu apstrīdēt. Vīra piekrišanas izpalikšana nedod otram kontrahentam tiesību celt strīdu un tas neskatoties uz šādu līguma nepilnību tomēr ar to ir saistīts. Tamdēļ arī pieprasīt vīra piekrišanu ir vienīgi otra kontrahenta interesēs (Erdmann — Güterecht).

Tā kā 29. pants aizliedz sievietai atsavināt bez vīra piekrišanas tikai nekustamus īpašumus, tad jānāk pie slēdziņa, ka sieva ar savu atsevišķo kustamo mantu var laulībai pastāvēt rīkoties pilnīgi brīvi: viņa var to pārdot vai aizdāvināt pēc sava ieskata bez vīra līdzdalības un piekrišanas. (Cvingmaņa Nr. 1665, 8. grām.).

Bijušās Krievijas tiesu palāta 1894. gada spriedumā Nr. 17. izteikusi uzskatu, ka gadījumā, ja sieva atsavinātā nekustamā īpašuma koroborēšanai uz trešās personas vārda ir devusi piekrišanu, bet vīrs savu piekrišanu liedz, tad trešā persona var vienīgi savas tiesības realizēt, ceļot prasību pret vīru-asistentu.

Civillikumu 30. pants nosaka, ka gadījumos, kad sadurās abu laulāto savstarpējas intereses, sievietai jāizvēlas sevišķs padoma devējs.

No aprādītā laulāto tiesiskā stāvokļa attiecībā uz atsevišķo mantu izriet arī atsevišķās mantas liktenis laulībai izbeidzoties. Ja laulība izbeidzas ar šķiršanos, tad, protams, katrs laulātais savu atsevišķo mantu patur sev un uz to nav attiecināmi Civillikumu 126. panta noteikumi, kuri nosaka, ka gadījumā, ja laulāto starpā pastāvējusi mantas kopība, tad ar laulības šķiršanu kopēja manta atkal sadalās savās pirmējās sastāvdaļās: katrs laulātais patur tiklab to, ko tas laulībā ienesis, kā arī to, kas viņam piekritis vai ko viņš ieguvis personīgi laulības laikā, bet manta, kuru viņi kopīgi ieguvuši laulības laikā, izdalāma starp viņiem līdzīgās daļās.

Citāds ir stāvoklis, ja laulība beidzas ar viena laulātā nāvi: šādā gadījumā mirušam laulātam piederošā atsevišķa manta ietiek turpināmās mantas kopības masā, bet pie dzīvības palikušā laulātā atsevišķa manta joprojām paliek viņa pilnīgā atsevišķā rīcībā un pārvaldībā.

Kā jau augstāki aprādīts, tad Civillikumu 80. pants nosaka, kādas mantas ietilpst mantas kopībā, bet Civillikumu 81. pants paredz mantas, kas no mantas kopības izslēgtas.

Civillikumu 82. pants nosaka, ka laulības laikā pārvaldīt un lietot visu, kas ietilpst kopējās mantas sastāvā, piekriēt vīram. Šis vīra tiesības izriet no pašas mantas kopības institūta būtības.

Laulāto mantas kopības dabīgas sekas ir pirmatnējo īpašumu sastāvdaļu saplūšana vienā kopējā nedalāmā masā, kas bezbērnu laulībā izbeidzas pēc viena laulātā nāves (Civillikumu 1819. pants). Vīra tiesība pārvaldīt kopējo mantu, rīkoties ar to un to lietot, izriet no viņa līdzīpašnieka tiesībām, bet tas apstāklis, ka vīram nav vajadzīga sievas piekrišana, dibinās uz vīra aizgādņa varas; bez tam vīra lietošanas tiesības ir ekvivalents viņa pienākumam uzņemties uz sevi saimniecības izdevumus un pateicoties šim apstāklim kopīpašnieka ierobežotas lietošanas tiesības kļūst neaprobežotas.

Vīra tiesības samazināt vai pilnīgi izlietot kopējo mantu bez pienākuma atlīdzināt sievai zaudējumus pamatā ir tas apstāklis, ka pie šāda veida kopējas mantas visas masas ekonomiskā vērtība arī ir nedalāma un tamdēļ, ja vīra pārvaldībā kopējā manta pieaug vai samazinājas, tad peļņa respektīvi zaudējumi nav sadalāmi starp vīru un sievu. Tāpat, kā vīram mantas pieauguma gadījumā nav tiesības to pieskaiftīt vienīgi sev, tāpat sievai nav tiesība prasīt zaudējumu atlīdzību.

Piešķirot vīram uz viņa, kā aizgādņa, tiesību pamata neaprobežotu tiesību pārvaldīt, lietot un rīkoties ar visu mantu bez sievas piekrišanas, šīs tiesības reizē ar to ir atņemtas sievai. No šī paša principa izriet izņēmums, ko likums noteicis par labu sievai attiecībā uz iekšējo mājas saimniecību un sievas nodarbošanos ar vīra piekrišanu ar tirdzniecību; šādās reizēs sievai ir tādas pašas tiesības rīkoties ar kopējo mantu, kā vīram. (Gürgens, Eheliche Gütergemeinschaft).

Vīra plašās tiesības tiek ierobežotas ar Civillikumu 83. panta noteikumiem, kurš nosaka, ka vīram nav tiesības bez sievas piekrišanas ne atsavināt, ne

apgrūtināt ar hipotēkām un citām nastām tos nekustamos īpašumus, kuŗi zemes grāmatās ievesti uz sievas vārda, vai kuŗus laulības laikā pirkuši abi laulātie kopīgi. Visa tā vīra rīcība, kuŗu viņš pretēji šim noteikumam izdarījis vienpusīgi, atzīstama par spēkā neesošu.

No Civillikumu 83. un 84. panta satūra redzams, ka vīram piederošo un kopējā masā ietilpušo nekustamo īpašumu atsavināšanai sievas piekrišana nav vajadzīga.

Ja priekš to nekustamo īpašumu atsavināšanas, kuŗus ienesusi laulībā sieva vai kuŗus ieguvuši abi laulātie, vīram vajadzīga sievas piekrišana, tad šis noteikums izskaidrojams ar Rīgas statūtiem, kuŗi deva abiem laulātiem tiesību atsavināt laulības laikā iegūtos nekustamo īpašumus, bet pēc viena no laulātiem nāves piešķīra šādiem nekustamiem īpašumiem mantoto īpašumu raksturu un prasīja atsavināšanai mantnieku piekrišanu. Mūsu Civillikumu kodifikācijas laikā šie statūtu noteikumi, kas kļuva par Civillikumu 83. panta avotu, tika tulkoti tādeji, ka nekustamie īpašumi, kuŗus laulātie bija kopīgi ieguvuši, var arī tikt tikai kopīgi atsavināti. Šo iemeslu dēļ tad kodifikātori, kaut arī pieturējās pie mantu kopības un vīra aizgādības principiem, neatrada par iespējamu, pretēji vispārējam noteikumam, dot vīram tiesību rīkoties ar nekustamu mantu tik pat neaprobežoti, kā ar kustamu mantu.

Ja aprādītais noteikums vēlāk tika attiecināts arī uz nekustamiem īpašumiem, kas zemes grāmatās ievesti uz sievas vārda, tad tas loģiski izskaidrojams ar to apsvērumu, ka attiecībā uz šiem nekustamiem īpašumiem sievas tiesības nevarēja būt mazākas, kā uz tiem, kuŗus viņa ieguvusi kopīgi ar vīru. Uzskatīt šos nekustamos īpašumus par sievas atsevišķo mantu nav nekāda pamata jo vairāk tamdēļ, ka saskaņā ar Civillikumu 85. pantu viņi tāpat kā īpašumi, kuŗus iegūvis vīrs viens pats, atbild par vīra parādiem. (Gürgens, Eheliche Gütergemeinschaft).

Kādi priekšnoteikumi izpildāmi, lai manta būtu uzskatāma par sievas atsevišķo mantu, Civillikumu 27. panta nozīmē jau augstāk sīki iztirzāts, un Civillikumu 83. pantā minētie uz sievas vārda zemes grāmatās ievestie nekustamie īpašumi ar tiem nav identiski. Šie pēdējie īpašumi tomēr paliek vīra pārziņā un lietošanā; vīram arī piešķirta tiesība tos atsavināt un apgrūtināt hipotēkām un citām nastām, gan zem noteikuma, ka priekš tam vīram jāizprasa sievas piekrišana, turpretim sievas atsevišķā manta nemaz nav padota vīra pārvaldīšanai un tikai sievas atsevišķā mantā ietilpstošo nekustamo īpašumu atsavināšanai sievai, saskaņā ar Civillikumu 29. pantu, jāizprasa vīra padoms.

Arī profesors Erdmans Civillikumu sistēmā neatzīst uz sievas vārda koroborētos nekustamos īpašumus par viņas atsevišķo mantu. Atsevišķā manta ir izņēmums no vispārējā noteikuma, kas izriet no Civillikumu 12. panta in fine salīdzināšanas ar Civillikumu 27.—29. pantiem. Izņēmumi arvien ir jāpie-rāda. Turpretim Civillikumu 27.—29. pantos, kuŗos uzskaitīti visi sievas atsevišķās mantas veidi, nekas nav teikts par nekustamiem īpašumiem, kas ievesti zemes grāmatās uz sievas vārdu. Tamdēļ tad arī jānāk pie slēdziena, ka šādi nekustami īpašumi ietilpst kopējā masā, ja tikai zemes grāmatās nebūs ievests attiecīgs ieraksts par to, ka nekustamais īpašums ir vīra vai sievas atsevišķa manta.

Šinī jautājumā arī izteicies Latvijas Senāts un 1923. g. spriedumā Nr. 177, izteikts uzskats, ka „no tā, ka immobils ierakstīts zemes grāmatās uz viena no laulātiem draugiem vārdu, tā tad arī uz vīra vārdu, vēl neizriet, ka tā būtu it kā viņa atsevišķa manta. Ja vispār starp laulātiem draugiem nodibinājusies mantu kopība pēc Vidzemes pilsētu tiesībām un sevišķi, ja runā stāvošais immobils atrodas Vidzemes pilsētā, piemēram Rīgā, tad attiecīgais immobils tāpat skaitās par kopīgās mantas sastāvā ieejošu jau tieši uz likuma pamata, neatkarīgi no tā, vai par to tika atzīmēts zemes grāmatās vai nē. (Civīl-

likumu 3004. panta piezīme). Ja par to zemes grāmatās nav atzīmēts, tad katrs no laulātiem var pieprasīt īpašuma pamatā ierakstīšanu (not. nol. 321. panta 1. punkts), bet ar to noīek tikai zemes grāmatu rēgulācija, bet pēc būtības, pārmaiņa juridiskā nozīmē nenotiek — immobils arī bez minētās atzīmes katrā ziņā ieiet mantu kopībā.“ Tālāk tanī pašā Senāta spriedumā mēs lasām, ka gadījumā, „ja zemes grāmatās par konkrēto immobili nav atzīmēts, ka tas būtu viena no laulātiem draugiem atsevišķa manta, tad šāds immobils katrā ziņā ieiet kopējā mantā“.

Ne tik skaidrs ir jautājums par to, kādi nekustami īpašumi saprotami zem izteiciena „kuŗus laulības laikā pirkuši abi laulātie kopīgi“. Pēc Gūrgensa domām, kas izteiktas viņa darbā „Eheliche Gütergemeinschaft“, šeit jāsaprot tādi nekustami īpašumi, kas pirkti pa daļai par vīra, pa daļai par sievas naudu. Šis uzskats izriet no vienas puses no Rīgas statūtiem, kas likti Civillikumu 83. panta pamatā, kā arī no otras puses no tā apsvēruma, ka gadījumā, ja zem izteiciena „pirkuši abi laulātie kopīgi“ saprastu viņu abu tiešu līdzdalību pirkšanas-pārdošanas līgumā, tad arī šādam nekustamam īpašumam saskaņā ar līgumu vajadzētu būt ievestam zemes grāmatās uz abu laulāto draugu vārdiem, bet ja tā, tad likumdevējs acīmredzot būtu lietojis daudz vienkāršāku un skaidrāku izteicienu: „nekustami īpašumi, kas ievesti zemes grāmatās uz sievas vai abu laulāto vārdu“.

Pretēju uzskatu pauž Cvingmaņa krājumā 6. grāmatā ar Nr. 1007. un 4. grāmatā ar Nr. 483. un 525. atzīmētie spriedumi un pie šāda uzskata pieturas arī profesors Erdmanis.

Šis uzskats pastāv iekš tam, ka zem izteiciena „kuŗus laulības laikā pirkuši abi laulātie kopīgi“ jāsaprot, ka pirkuma līgumu noslēguši un parakstījuši abi laulātie kā pircēji. Ja pielaistu, ka kuŗš katrs nekustams īpašums, kuŗu viens no laulātiem nopirkto laulībai pastāvot, būtu jāuzskata par pirktu no abiem laulātiem, tad šāds atzinums līdzinātos slēdzienam,

ka reizē ar laulāto mantu kopību nodibinās arī kopīpašums Civillikumu 927. un turpmāko pantu nozīmē, bet abi šie institūti — mantu kopība un kopīpašums stingri viens no otra jāizšķir.

Kā Civillikumu 83. pants, tā arī Civillikumu 967. pants, runājot par nekustamu īpašumu, kuŗu abi laulātie pirkuši kopīgi, domā par kopēju abu laulāto darbību, kas vērsta uz to, lai īpašuma tiesības pārīetu uz viņiem abiem un lai viņu abu juridiskais darījums tiktu attiecīgi korroborēts. Ja pirkuma līgumu noslēdzis tikai viens no laulātiem, tad arī vienīgi viņu var uzskatīt par nekustamā īpašuma ieguvēju. Otram laulātam, ar kuŗa naudu visumā vai daļai nekustamais īpašums iegūts, pieder vienīgi tiesība gada laikā protestēt pret nekustamā īpašuma korroborēšanu uz otra laulātā vārda.

Ja nekustams īpašums, kaut arī viņš būtu iegūts laulības pastāvēšanas laikā, zemes grāmatās ievests tikai uz vīra vārdu vien, tad saskaņā ar Civillikumu 809. un 812. pantu noteikumiem, vīram šāda nekustama īpašuma atsavināšanai vai apgrūtināšanai nav vajadzīga sievas piekrišana. Neskatoties uz to, ka kopīgi ar sievu iegūtais nekustamais īpašums ieiet kopējā mantas masā, tomēr, uz Civillikumu 13. panta pamata, strīdus gadījumā zem vīra varas savienotā manta atzīstama par vīra mantu, un sievietai jāpierāda, ka nekustamais īpašums iegūts kopīgi. Bet ja nekustamais īpašums ievests zemes grāmatās tikai uz vīra vārda un ja sieva savā laikā nav cēlusi pret šo ierakstu protestu (Civillikumu 3016. pants), tad nevar būt nekādu šaubu par vīra tiesību neaprobežoti rīkoties ar šādu nekustamu īpašumu bez sievas piekrišanas. (Cvingmanis, Nr. 525, IV. grām.).

Tagad noskaidrosim jautājumu par to, kas notiek ar mantas kopībā ietilpstošo mantu laulībai izbeidzoties. Laulība var izbeigties vai nu ar šķiršanu, vai ar viena no laulātiem, vai viņu abu nāvi. Kopējas mantas likteni laulībai beidzoties ar šķiršanu rēgulē Civillikumu 126. pants, kuŗš, kā jau to augstāk

pieminējām, runājot par atsevišķas mantas likteni laulības šķiršanas gadījumā, nosaka, ka gadījumā, ja laulāto starpā pastāvējusi mantas kopība, tad ar šķiršanu kopēja manta atkal sadalās savās pirmējās sastāvdaļās: katrs laulātais patur tiklab to, ko tas laulībā ienesis, kā arī to, kas viņam piekritis vai ko viņš iegūvis personīgi laulības laikā; bet manta, ko viņi kopīgi ieguvuši laulības laikā, izdalāma starp viņiem līdzīgās daļās.

Kopējās mantas liktenis laulībai izbeidzoties ar viena laulātā nāvi pēc Vidzemes pilsētu tiesībām, stāv atkarībā no tam, vai no laulības paliek bērni, vai nē.

Mantošanu bezbērnu laulībā nokārto Civillikumu 1819. pants, kurš nosaka, ka tad, kad no laulības, ko izbeigusies ar viena laulātā nāvi, nepaliek bērnu, tad pārdzīvojušam laulātam jādala visa kopējā manta (Civillikumu 80. pants) ar mirušā tuvākiem asinsradniekiem. Šajā dalīšanā bezbērnu atraitis dabū no kopējās masas divas trešdaļas, bet bezbērnu atraite, nodalot papriekš viņai pienākošos rīta balvu (Civillikumu 1820. pants), pusi. Palikušo trešdaļu — pirmā gadījumā, bet otru pusi — otrā, dabū mirušā laulātā tuvākie asinsradnieki.

Šie noteikumi ir skaidri un nopietnāki pārpratumi rasties nevar, bet gadījumā, ja no laulības paliek bērni, tad jāņem vērā daudzi svarīgi blakus apstākļi, un var rasties kollīzija starp pārdzīvojušā vecākā un bērnu interesēm, un izpeldēt tieši tas jautājums, ko esam likuši šī apcerējuma virsrakstā.

Saskaņā ar Civillikumu 1822. pantu gadījumā, kad pēc viena laulātā nāves no laulības paliek bērni, tad pārdzīvojušam laulātam turpinās mantas kopība ar bērniem, ko tādā gadījumā stājas mirušā vietā.

Paceļas jautājums, vai turpināmās mantas kopības institūts ir pilnīgi identisks ar laulāto mantas kopības institūtu un kādas ir turpināmas mantas kopības dalībnieku — pārdzīvojuša laulātā un bērnu savstarpējās tiesības uz kopējā masā ietilpstošo mantu, speciāli uz nekustamiem īpašumiem.

Principā jāatzīst, ka turpināmā mantas kopība savā būtībā balstās uz tiem pašiem pamatiem, kā laulāto mantas kopības institūts.

Cvingmaņa krājuma 1. sējuma spriedumā Nr. 57 izteikts uzskats, ka, lai gan Civillikumu 1822. pants nosaka, ka pēc viena laulātā nāves bērni stājas mirušā vietā, tomēr no Civillikumu 1825.—1828. pantu satura nepārprotami redzams, ka bērni pilnīgi ieņem tikai mirušas mātes vietu, jo pārdzīvojušā tēva tiesības pārvaldīt un lietot kopējo mantu ar sievas nāvi netiek grozītas. Turpretim gadījumā, ja mirst tēvs, tad bērni viņu pilnīgi neatvieto, bet tēvam ar likumu piešķirtas tiesības pāriet uz māti.

Tādu pašu viedokli 1927. gada spriedumā Nr. 863. izteicis mūsu Senāts, kuŗā lasām, ka saskaņā ar Civillikumu 1822. pantu bērni ieņem turpināmā mantu kopībā to pašu stāvokli, kuŗu laulībai pastāvošs ieņēma sieva.

Savā 1926. gada spriedumā Nr. 51 Senāts saka, ka pēc Civillikumu 1822. panta izpratnes pārdzīvojušais laulāts draugs ieņem turpināmā kopējā masā to stāvokli, kuŗu bija ieņēmis laulības laikā vīrs, kamēr bērni turpināmā kopējā masā ieņem vietu, kuŗu sieva ieņēma laulības laikā. Vīrs tieši uz likuma pamata pārvalda un lieto visu kopējo mantu. Tās pašas tiesības un uz tiem pašiem pamatiem pieder arī pārdzīvojušai mātei attiecībā uz turpināmo kopējo mantu. (Civillikumu 1825. pants).

Lai dotu atbildi uz jautājumu, vai arī atraītnē ir tiesība atsavināt bez bērnu piekrišanas no viņas laulības laikā iegūto un uz viņas vārdu zemes grāmatās ievesto nekustamo īpašumu, jānodibina, vai šāda tiesība piederētu atraītnim.

Uz šo jautājumu mēs dabūjam izsmēlošu atbildi gan agrāko laiku tiesu praksē, gan arī pēdējā laikā mūsu tiesu spriedumos.

Sevišķi sīki šis jautājums iztirzāts Cvingmaņa krājuma 6. sējuma spriedumā Nr. 1007; sīki analizējot laulāto mantas kopības un arī turpināmās man-

tas kopības institūtu vēsturisko izcelšanos un viņu juridisko būtību, Cvingmanis nāk pie slēdziena, ka tiem nav nekā kopēja ar romiešu tiesību condominium Civillikumu 927. panta nozīmē. Ņemot vērā vīra tiesības mantas kopībā, kuŗas plašāki tikām aplūkojuši augstāk, jānāk pie slēdziena, ka nav pareizs uzskats, ka vīram laulības laikā resp. atraītnim, pastāvot turpināmai mantas kopībai, būtu vajadzīga sievas resp. citu kopības dalībnieku piekrišana savai rīcībai ar nekustamiem īpašumiem, kas ievesti zemes grāmatā uz viņa vārda.

Bet varētu gan pacelties jautājums, vai vīra īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu un tiesības rīkoties ar to tiek grozītas, turpinoties mantas kopībai ar bērniem tamdēļ, ka Civillikumu 1825. pants nosaka, ka tikmēr, kamēr turpinās mantas kopība, bērniem gan pieder domājamā daļa kopējā masā. Pret uzskatu, ka starp turpināmās mantas kopības dalībniekiem pastāvētu kopīpašums, runā tas apstāklis, ka Civillikumi izvairās nostādīt *communio bonorum* prorogāta vienā plāksnē ar romiešu tiesību condominium un nedod bērniem lieetišķas tiesības uz viņu daļām; tās neatbild par bērnu personīgiem pārdājiem un nedod arī bērniem nekādas tiesības rīkoties ar savām daļām, kādas tiesības gan piederētu kopīpašniekiem (salīdzini Civillikumu 938. un 1826. pantu). Tālāk likums dara izšķirību starp atraītnes likumiskām mantošanas tiesībām uz vīra atstāto mantu un atraītna likumiskām mantošanas tiesībām uz sievas atstāto mantu (Civillikumu 2863. pants) un ar to atzīst, ka pēc sievas nāves turpinoties mantas kopībai vīra īpašuma tiesības uz viņa mantu turpina pastāvēt un nerodas vis atraītna un bērnu visu mantas kopībā ietilpušo īpašumu mantošana.

No otras puses, turpinoties atraītna mantas kopībai ar saviem bērniem, visa mantā atrodas atraītna pārvaldībā un lietošanā un speciāli uz vecākā varas pamata atraītnis patur tiesību lietot savu nepilngadīgo bērnu mantu, nenododot par to nekādu norēķinu. (Civillikumu 1825. un 277. panti).

Pēdējais apstāklis ietekmē atraisīta disponēšanas tiesību apjomu, kuŗas, trūkstot bērnu tiesībai celt ierunas, ir ierobežotas tikai tad, kad iet runa par zemes grāmatās ievestām tiesībām, kuŗas pieder pie sievas atstātā mantojuma: par tām, saprotams, var disponēt tikai atraisīta un bērnu, kā mirušās sievas likumisko mantinieku, kopējā gribā.

Šie apsvērumi noved pie teorijā atzītā slēdziena, ka atraisītnis, turpinot mantas kopību ar saviem bērniem, resp. ar viņu lejupiešiem, pa visu šīs kopības pastāvēšanas laiku attiecībā uz tanī ietilpstošās mantības pārvaldību un lietošanu bauda visā visumā tādās pat tiesības, kādas viņam bija laulības pastāvēšanas laikā, arī pat tad vēl, kad viņa descendenti sasnieguši pilngadību. Tamdēļ arī viņiem ir tiesība atsavināt bez savu descendentu piekrišanas nekustamus īpašumus, kas pirms sievas nāves, t. i. laulības pastāvēšanas laikā, bija korroborēti uz viņa vārdu un līdz ar to bija vienīgi viņa īpašums.

Beļ tā kā šādi immobili sastāda viņa īpašumu un ka šis atsevišķais īpašums turpina pastāvēt arī par *communio bonorum* prorogāta laiku, tad, izejot no principa: *viventis non datur hereditas* (Civillikumu 1691. un 2581. pantī) uz atraisīta mantu sievas nāves dēļ nevar atklāties mantojums un atsaukšanās uz Civillikumu 2681. pantu, ka rīcībai attiecībā uz mantojumu vajadzīga visu līdzmantinieku piekrišana, ir nevietā.

Ievērojot pievestos apsvērumus, jānāk pie slēdziena, ka noteikums, ka bērniem, kamēr turpinās mantas kopība, pienākas domājamā daļa kopējā masā, nav vis pamatots uz kopīpašumu, beļ gan uz tā apsvēruma, ka bērniem gan pieder mantošanas tiesības uz sava mirušā tēva resp. mātes atstāto mantu, beļ ka šīs mantošanas tiesības tiek reālizētas mantas kopībai izbeidzoties, pie kam šādā gadījumā bērni saņem savu daļu arī no parens *superster*, beļ ja mantas kopība izbeidzas ar pēdējā nāvi, tad dalot arī reizē viņa atstāto mantu.

Tā kā vīrs resp. atraitis ir atsvabināts no pienākuma dot norēķinu, tad būtu ļoti grūti, ja pat ne pilnīgi neiespējami konstatēt, cik liels ir mirušā atstātais mantojums, resp. cik liela ir pārdzīvojušā laulātā manta, tad arī ievests Civillikumū 1829. parā noteikums, ka izbeidzoties turpināmai mantas kopībai starp pārdzīvojušo laulāto un viņa bērniem izdarāmai dalīšanai jāaptver visa kopējā mantas masa, neizšķirojot viņas pirmējas sastāvdaļas, pie kam pie dalīšanas jāievēro likumā noteiktās kvotes. Dalīt var tikai to mantas masu, kas dalīšanas brīdī eksistē, un no pārdzīvojušā laulātā daļas nevar atvilkt to, ko viņš turpinoties mantas kopībai ir iztērējis no mirušā laulātā atstāta mantojuma, vai arī no savas personīgās mantas.

Šie apsvērumi arī noved pie slēdziena, ka tas apstāklis, ka bērniem, turpinoties mantas kopībai, pieder daļa kopīgā masā, zināmos apstākļos varētu dot viņiem tiesības spert soļus mirušā laulātā atstātās mantas nodrošināšanai pret pārdzīvojušā laulātā nepazinīgu un nolaidīgu pārvaldīšanu, ar ko tiktu apdraudēta šīs mantas integritāte.

Uz pārdzīvojušā tēva tiesību atsavināt viņam piederošos un uz viņa vārdu zemes grāmatās ievestos nekustamos īpašumus šis bērnu tiesiskais stāvoklis nekādu iespaidu nevar atstāt.

Pie pievestā sprieduma ir piezīme, ka izejot no augstāk pievestā uzskata ar Rīgas rātes 1882. gada 29. aprīļa rīkojumu atzīts, ka atraite ar bērniem, vīram vēl dzīvam esot uz viņas vārdu zemes grāmatās ievesto nekustamo īpašumu, var pārdot bez bērnu līdzdalības. Arī Rāts tiesas spriedums Nr. 7634 no 1875. g. atzīst, ka vīrs pēc sievas nāves var brīvi rīkoties ar uz viņa vārda skaitošos īpašumu. (Cvingmanis, Nr. 525, IV. grām.).

Pie slēdziena, ka pārdzīvojušais laulātais var pilnīgi brīvi rīkoties ar nekustamu īpašumu, kas ievests zemes grāmatās tikai uz viņa vārdu, noved arī jau citētais Senāta 1926. gada 25. marta spriedums Nr.

51, kuŗā teikts, ka turpināmā kopējā mantā ieejošais immobilis, kas visumā nav ierakstīts uz pārdzīvojošā laulātā drauga vārda, atsavināms tikai ar visu dalībnieku piekrišanu, tāpat kā vīrs laulības laikā nevar atsavināt immobilu, kas nav uz viņa vārda ierakstīts.

Par šo jautājumu runā arī Senāta 1927. gada spriedums Nr. 863, kuŗā teikts, ka „pie tās pašas turpināmās mantas kopības, bez šaubām, pieder arī immobili, kuŗi zemes grāmatās apstiprināti uz parens superster vārdu, jo ar to vien viņi paši par sevi neiegūst atsevišķas mantības īpašību. Tā tad šādi immobili tāpat pieder, pēc būtības, materiālā nozīmē, pārdzīvojušam vecākam kopā ar bērniem uz turpināmās mantu kopības pamata. Gan pārdzīvojušam tēvam, kas pret bērniem turpināmā mantu kopībā ieņem to pašu stāvokli, kuŗu laulībai pastāvošā ieņēma vīrs attiecībā pret sievu, ir tiesība rīkoties par tiem immobilēm, kuŗi apstiprināti uz viņa vārdu, bet vienīgi starp dzīvajiem. Uz nāves gadījumu laulībai pastāvošā vīrs nevar rīkoties par nupat minētiem immobilēm, savai sievai par ļaunu, t. i. vīrs var uz nāves gadījumu testēt nevis par visu immobilu, bet tikai par to imobilu daļu, kuŗa pienāktos viņam laulībai izbeidzoties ar sievas nāvi. Taisni uz tā paša principa pamata jāatzīst, ka arī pārdzīvojušais tēvs var attiecībā uz immobilu, kas arī būtu apstiprināts uz viņa vārdu, turpināmā mantu kopībā testēt nevis visumā, bet gan tikai par to imobila daļu, kuŗa atbilst šai tēvam piederošai daļai turpināmā mantu kopībā.

No šī Senāta sprieduma, kā arī no Senāta spriedumiem Nr. 177 no 1923. g. un Nr. 417 no 1927. g., izriet, ka pārdzīvojušam tēvam ir tiesība brīvi rīkoties starp dzīvajiem ar immobilēm, kas apstiprināti uz viņa vārdu, tikai testēt viņš drīkst nevis visumā, bet gan tikai par to imobilu daļu, kuŗa atbilst tēvam turpināmā mantu kopībā piederošai daļai.

Uz viedokļa, ka atraitle var atsavināt bez bērnu piekrišanas no viņas laulības laikā iegūto un uz

viņas vārdu korroborēto nekustamo īpašumu, nostājusies arī Tiesu Palāta savā 1935. gada 22. augusta / 5. septembra spriedumā: „Ātraitnei nebūtu tiesība brīvi disponēt par strīdus immobili tikai tanī gadījumā, ja immobils būtu nopirkts ar līgumu, kuŗu būtu noslēguši vīrs, vai abi laulātie, un ja immobils zemes grāmatās skaitītos uz vīra jeb abu laulāto vārda.“

LITERĀTŪRA UN AVOTI.

Ludvig Arndts v. Arnesberg — „Lehrbuch der Pandekten“.

V. Bukovskis — Civillikumu kopoījums (3. daļa ar komentāriem).

Civillikumi (3. daļa).

Wictor Zvingmann — Civilrechtliche Entscheidungen der Rigaschen Stadtgerichte.

E. Erdmann — System des Privatrechts.

H. Gürgens — Eheleiche Gütergemeinschaft.

Latvijas Senāta un bij. Krievijas Senāta civ. kas. dep. spriedumi.

TĒZES.

1) Mantas kopība nodibinās ar laulību.

2) Saskaņā ar mantas kopību, visa manta, ko laulātie ienesuši laulībā vai ieguvuši, laulībai pastāvot, saplūst vienā kopīgā masā, no kuŗas, kamēr laulība pastāv, nekāda daļa nepieder nevienam no laulātiem atsevišķi.

3) Sievai mantojuma pieņemšanai nav vajadzīga vīra piekrišana un atļauja un priekš atteikšanās no mantojuma nav arī vajadzīga vīra asistence.

4) No mantas kopības izslēgta katra laulātā atsevišķā manta un nekustamie īpašumi, kas attiecībā uz mantiskām tiesībām padoti zemes tiesībām.

5) Atsevišķa manta var būt arī vīram, bet lai tādu nodibinātu, nepieciešams atsevišķs juridisks akts.

6) Laulībai izbeidzoties ar šķiršanu, katrs laulātais patur savu atsevišķo mantu.

7) Laulībai izbeidzoties ar viena laulātā nāvi, mirušā laulātā atsevišķā manta ieiet turpināmās mantas kopības masā, bet pārdzīvojušā laulātā atsevišķā manta joprojām paliek viņa pilnīgā rīcībā un pārvaldībā.

8) Vīra tiesība pārvaldīt kopējo mantu, par to disponēt un to izlietot dibinās uz vīra aizgādņa varas.

9) Uz sievas vārdu zemes grāmatās ievesto un no abiem laulātiem kopīgi pirktu nekustamo īpašumu atsavināšanai vai apgrūtināšanai hipotēkām un citām nastām vīram vajadzīga sievas piekrišana.

10) Uz laulātā vārdu zemes grāmatās ievestie nekustamie īpašumi nav eo ipso viņa atsevišķā manta.

11) Zem Civillikumu 83. panta izteiciena (kuŗus laulības laikā pirkuši abi laulātie kopīgi) jāsaprot, ka pirkuma līgumu noslēguši un parakstījuši abi laulātie kā pircēji.

12) Uz vīra vārdu vien zemes grāmatās ievestā nekustamā īpašuma atsavināšanai sievas piekrišanā nav vajadzīga.

13) Kad no laulības paliek bērni, tad pārdzīvojušam laulātam turpinās mantas kopība ar bērniem.

14) Turpināmā mantas kopībā bērni ieņem mātes vietu, bet māte mirušā vīra vietu.

15) Atraitnim, turpinoties mantas kopībai, ir tiesība brīvi atsavināt uz viņa vārdu korroborētos nekustamos īpašumus, un, tā kā atraitņa un atraitnes tiesības ir vienādas, tad šāda tiesība ir arī atraitnei.

16) Pārdzīvojušais laulātais var brīvi rīkoties ar visu 15. tēzē minēto mantu tikai starp dzīvājiem, bet testēt viņš var ne par visu šo mantu, bet tikai par to daļu, kuŗa pienāktos viņam, laulībai izbeidzoties ar otra laulātā nāvi.

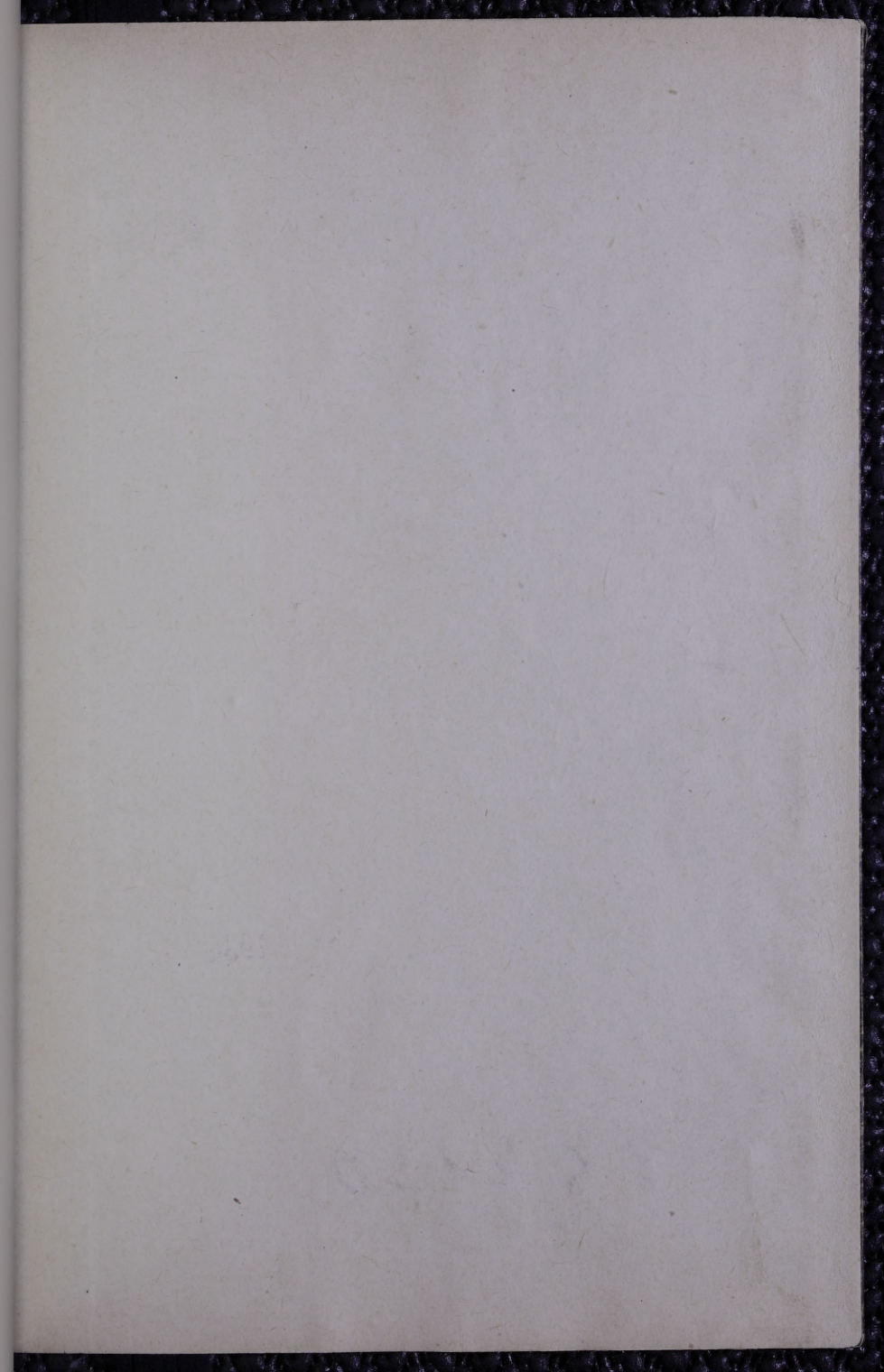
52470

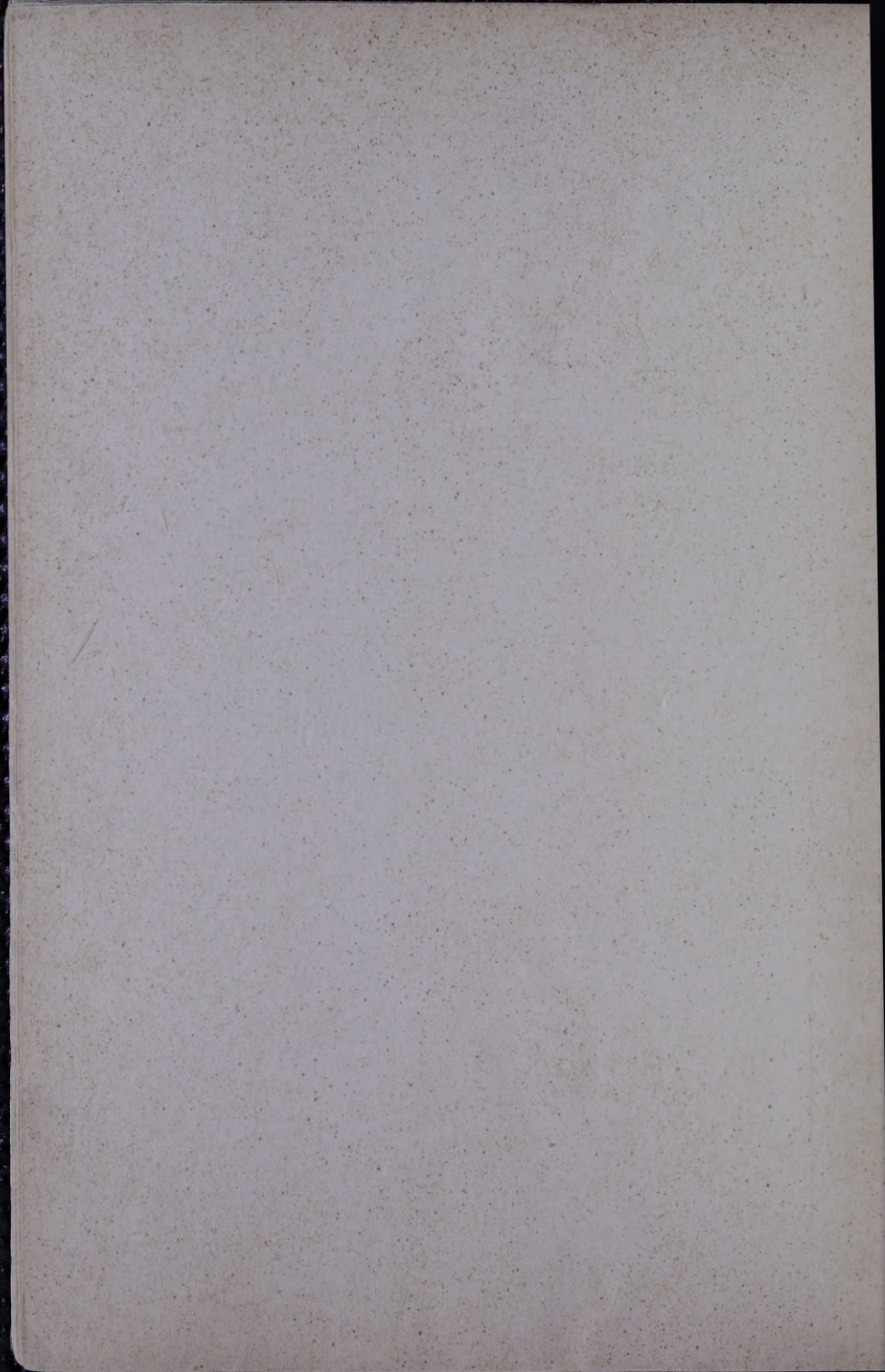

201/40

16 JAN. 1936

S 2470

30
LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309065728